

פְּצֹפּוֹר נִדְדוּת מִן קִנְיָה בֵּין אִישׁ נִדְדָד מִמְקוֹמוֹ

נוסחה נפוצה במיוחד של האפיטף המשכילי היא תיאור חייו ומותו של הנפטר באמצעות נדודיו בערים השונות. מוסכמה ספרותית זו מכילה על פי רוב תיאור תמציתי של חיי הנפטר על פי מקום לידתו, מגוריו, נדודיו ומותו. העיסוק הנרחב בתחנות הגיאוגרפיות שבחיי הנפטר משקף את החברה המשכילית בפרט, ואת החברה היהודית בכלל, בעיקר את זו המזרח אירופית שבה נכתבו האפיטפים. במציאות היסטורית זו נדדו רבים מן המשכילים מעיר מולדתם למרכזי לימוד, רוח והשכלה גדולים כדי להשתלם בלימודיהם ולהתערוות בקהילה המשכילית. מציאות זו הייתה בעבור כותבי האפיטף מטאפורה פורייה לתיאור מצב גרות ונדודים כמצב אנושי יסודי של האדם בין "הכא להתם".

•

גַּר הָיְתָה גְּוִיָּתִי

בְּאֶרֶץ נְכָרִיָּה

וּתְשֵׁב לְאֶדְמָתָה ;

גַּר הָיְתָה נְשָׁמָתִי

בְּאֶרֶץ תַּחְתִּיָּה

וּתְשֵׁב לְאַחֲזָתָה.

(יוחנן ויטקובר, **אגודת פרחים**, תר"מ)